

سخن نخست

رادیو، مجموعه‌ای از صداهاست. صداهایی که از رادیو شنیده می‌شود طیفی گسترده را در برمی‌گیرد؛ از صدای انسان و سازهای موسیقی گرفته تا صدای طبیعت و پدیده‌های طبیعی و حتی سکوت، که آن را نبود و فقدان صدا می‌دانند و در رادیو برای آن جایگاهی ویژه قائلند. هر یک از صداهایی که از رادیو شنیده می‌شود در پی انتقال مفهومی و معنایی است و در این راستا، حتی سکوت هم از این کارکرد انتقال معنایی، بی‌بهره نیست.

گسترده‌ترین زمینه کاربرد صدا در رادیو پس از موسیقی، در حیطه گفتار است. گوینده‌های برنامه‌های مختلف رادیویی، با قرائت متون تهیه‌شده به مناسبت موضوعات برنامه‌ها، مفاهیم گوناگونی را به مخاطبان منتقل می‌کنند. اما منتقدان، رادیو را در این حیطه، «تک‌صدا» می‌دانند، زیرا صدای پخش‌شده از رادیو، تنها صدای صاحبان و مجریان رسانه است. رادیو زمانی می‌تواند از تک‌صدایی‌هایی یابد که در کنار صدای خود، صدای مخاطبان خویش را هم مطرح و منعکس کند. بخشی از این کارکرد رادیو، در «مصاحبه» تحقق می‌یابد.

بی‌شک، مصاحبه، گونه‌ای از برنامه‌سازی رادیویی است که اگر به آن توجه بیشتری معطوف و توانمندی‌های آن شناخته شود، به یکی از مؤثرترین برنامه‌های رادیویی تبدیل خواهد شد. آنچه با تعبیر «توجه بیشتر» به آن اشاره شد ابتدا مطالعه و بررسی دقیق جنبه‌های گوناگون مصاحبه رادیویی با توجه به علوم و دانش‌های روز است. بی‌شک شناخت نظریات مطرح شده در دانش زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و ... راه‌ها و روش‌های مؤثری را برای شناخت بیشتر مخاطب و روش درست گفت‌وگو و هدایت صحیح مسیر گفتار فراهم می‌آورد. نتیجه این مطالعات و بررسی‌ها، به مصاحبه‌گران رادیو در بیان بهتر مفاهیمی که در صدد انتقال آن برآمده‌اند و روشی که برای ارائه این مفاهیم مورد نیاز است، کمک خواهد کرد. همچنین نوع برخورد با مخاطبان گوناگون، در سطوح و طبقات مختلف، نیازمند شناخت اصولی در زمینه مسائل مربوط به انسان و جامعه است که بدون وقوف بر آن، نمی‌توان در کار گفت‌وگو و مصاحبه به نتیجه رسید.

توجه به ابزارهای زبانی پیشرفته‌تر و بهره‌بردن از توانمندی‌های زبان در حیطه گفت‌وگو، بی‌شک مصاحبه رادیویی را به سمت و سوهای تازه‌ای سوق می‌دهد. در این مسیر است که می‌توان توانمندتر از گذشته با افراد مختلف که هر یک نماینده‌های اندیشه‌های گوناگون‌اند به عرصه گفت‌وگو و پرسش و پاسخ قدم گذاشت و در این راستا، بهتر از گذشته به پیش رفت. بی‌تردید زبان غنی‌تر، امکان بیان مفاهیم پیچیده‌تر و غنی‌تری را فراهم می‌آورد و به‌ویژه در شرایطی که روند کلی مصاحبه‌های رادیویی به سوی پرسش و پاسخ‌های تکراری و کلی پیش می‌رود، توجه به این مسئله می‌تواند تحولی بنیادین در امر دشوار مصاحبه ایجاد کند.

برخلاف گونه‌های دیگر برنامه‌های رادیویی، زنده یا تولیدی، که در آنها بخش اعظم محتویات برنامه پیش‌بینی شده است، در مصاحبه نمی‌توان مسیر گفت‌وگو را چندان از پیش طراحی و ترسیم کرد، زیرا در صورتی که اصول و زیربنای واقعی گفت‌وگو رعایت شود، اداره بحث بر عهده طرفین و بر اساس توافق هر دو طرف خواهد بود. در چنین شرایطی است که توانمندی مصاحبه‌گر و وقوف او بر مهارت‌ها و دانش‌های لازم در امر مصاحبه، از قبیل شناخت لازم از شرایط، محیط، مخاطب و موضوع، می‌تواند او را در اداره غیرمستقیم بحث، یاری کند و گفت‌وگو را از کشیده‌شدن به زمینه‌های دیگر غیرمرتبط یا به درازا انجامیدن و ... در امان دارد.

براین اساس، واکاوی موضوع «مصاحبه» در رادیو و بررسی جنبه‌های گوناگون مربوط به آن، که زمینه‌های مطالعات بین‌رشته‌ای بسیاری را به وجود می‌آورد یکی از ضرورت‌های گریزناپذیر رادیو است. این ضرورت، به‌ویژه در حیطه پژوهشی، تأمل و ژرف‌اندیشی کارشناسان علوم و دانش‌های گوناگون را در این حوزه خاص، می‌طلبد تا با نقد و بررسی آنچه تا کنون انجام گرفته، گام‌های تازه‌ای برای پیوند میان دیگر عرصه‌های علوم و رادیو، به‌ویژه مصاحبه در رادیو، برقرار شود. امید که این مهم، پیوسته مورد توجه اهالی پژوهش قرار گیرد و با نکته‌سنجی‌ها و دقت نظرهای پژوهشگران در شاخه‌ها و علوم گوناگون، نقایص کاربرد این نوع از برنامه رفع شود تا شاهد تحولات مثبتی در این حیطه باشیم.